

JESTE LI ONLINE ILI UŽIVO?: OBRAZOVNI PROCES U VRIJEME PANDEMIJE BOLESTI COVID-19

Teaching online or in-person? The educational process during the COVID-19 pandemic

Jadranka Junačko
Tehnička škola Slavonski Brod
jjunacko@gmail.com

UDK / UDC 37.018.4:004>(497.5)“2020“
Istraživanje/ Research paper
Primitljeno/ Received: 05.05.2021.

BROJ
BIBLIOGRAFSKE
JEDINICE

394

Sažetak

Jeste li *online* ili uživo? – pitanje je koje je u posljednjih godinu dana bilo svakodnevnica svakog odgojno-obrazovnog djelatnika, učenika, roditelja... Okolnosti SARS-CoV2 infekcije i bolesti COVID-19 dovele su sve, pa tako i obrazovni sektor, pred izazove o kojima će se zasigurno dugo raspravljati. Potpuno zatvaranje ili neki drugačiji oblik hibridnog rada, ubrzali su razvoj rada u mrežnom okruženju unutar obrazovnih ustanova kako proces učenja ne bi bio narušen.

Svi dionici obrazovnog procesa morali su u kratkom vremenu savladati nove oblike rada, a prije svega digitalne vještine. Nastavnici su se kao nositelji obrazovnog procesa susreli s kreiranjem, stvaranjem i dijeljenjem obrazovnog digitalnog sadržaja kao jedinim oblikom poučavanja u novonastaloj situaciji. Iako su digitalni alati i rad u *online* okruženju mnogim nastavnicima poznati i od prije, velika se većina prvi put susretala s takvim oblikom rada. Kako bi utvrdili učinkovitost i kvalitetu izvođenja nastave na daljinu, provedeno je istraživanje u srednjim školama Brodsko-posavske županije, onako kako ga doživljavaju nastavnici i stručni suradnici, s naglaskom na rad školskih knjižnica kao pružatelja podrške nastavnom procesu.

Ključne riječi: digitalni alati, nastava na daljinu, školska knjižnica, upravljanje vremenom, vrednovanje učeničkih postignuća

Summary

Are you online or in-person? - The question seemed to be ever-present in the minds of every educator, student, and parent during the last year. The circumstances surrounding the SARS-CoV2 virus and COVID-19 outbreak have brought forth challenges for various sectors - including education - the impact of which will be discussed and debated for years to come. Complete school closures and forms of hybrid learning systems prompted the transition towards e-learning in educational institutions hoping to maintain learning continuity during this period.

All the parties in the education system had to adopt alternative teaching and learning methods primarily dealing with digital skills. Teachers, being responsible for the educational process, are faced with creating, using, and sharing digital materials as the only way of teaching. Although some teachers had used online tools and platforms before, the majority encountered ICT (information and communication technologies) and e-learning for the first time during the COVID-19 lockdown. To provide insight into the efficiency and quality of distance learning, we conducted a survey that included both teachers and management working in high schools in Brod-Posavina County, highlighting the work of school libraries as assistance providers for remote learning.

Keywords: digital tools, distance learning, school library, time management, assessing students' competencies

Uvod

Potpuno zatvaranje ili neki drugačiji oblik hibridnog rada u okolnostima SARS-CoV2 infekcije u kratkome roku, gotovo preko noći, doveli su do provedbe nastavnog procesa u novo digitalno okruženje.¹ Školska godina 2020./2021. donijela je mogućnosti aktiviranja modela A, B i C odgojno-obrazovnog rada, a koji su najbolje odgovarali epidemiološkoj situaciji određene ustanove.²

¹ Vlada RH. Odluka o obustavi izvođenja nastave u visokim učilištima, srednjim i osnovnim školama te redovnog rada ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja i uspostavi nastave na daljinu. URL: <https://vlada.gov.hr/sjednice/212-telefonska-sjednica-vlade-republike-hrvatske/28985> (2021-09-25)

² Republika Hrvatska Ministarstvo znanosti i obrazovanja: Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanima s bolesti COVID-19 u pedagoškoj/školskoj godini 2020./2021. URL: <https://mzo.gov.hr/vijesti/modeli-i-preporuke-za-rad-u-uvjetima-povezanima-s-bolesti-covid-19-u-pedagoskoj-skolskoj-godini-2020-2021/3916> (2021-05-31)

Tijekom tog razdoblja podrazumijevalo se da su učenici generacije Z u potpunosti upoznati s korištenjem novih tehnologija. Ipak, u praksi smo svjedoci da je i u tome području učenicima potrebna dodatna podrška i edukacija.

S druge strane optičkog interneta, ako ste imali sreće biti spojeni na optički internet, našao se nastavnik koji je imao obvezu kreirati okruženje učenja prema modelu C, a u mnogim je slučajevima i sâm morao savladati nove vještine kako bi nastava protekla neometano.

Iako su digitalni alati te brojni drugi oblici udaljenog poučavanja, poznati već dugi niz godina, velika većina nastavnika istima se iz raznih razloga nije koristila u svakodnevnom radu. Digitalni alati u većini su slučajeva bili podrška učenju ili organizaciji rada, dok su u novonastaloj situaciji postali nužnost. Nastavnici su morali u vrlo kratkom vremenu savladati vještine informatičke i informacijske pismenosti te cijeli spektar novih kompetencija koje je Jasmina Vrkić Dimić 2014. u svome radu predstavila kao multimedijske didaktičke kompetencije.³

Izazovi upotrebe informacijsko-komunikacijske tehnologije u radu s učenicima uključivali su kreiranje, stvaranje i dijeljenje obrazovnog sadržaja.

U tu svrhu provedeno je istraživanje u srednjim školama Brodsko-posavske županije, a s ciljem utvrđivanja učinkovitosti i kvalitete izvođenja nastave na daljinu, onako kako ga doživljavaju nastavnici i stručni suradnici, s naglaskom na rad školskih knjižnica kao pružatelja podrške nastavnom procesu.⁴

Školske knjižnice su, suočene s istim izazovima, promijenile svoje radno okruženje na ono virtualno. Brojne provedene aktivnosti, školski knjižničari su predstavili na virtualnim knjižnicama koje su većinom sami izradili..

Iako su mnoge školske knjižnice već imale svoj prostor u sklopu službenih stranica škole, sada su kroz samostalne virtualne knjižnice dobile novu vrijednost u smislu pristupačnosti, kreativnosti te objedinjavanja svih sadržaja koje knjižnica treba imati. Hrvatska mreža školskih knjižničara na repozitoriju je hrvatskoga knjižničarstva

³ Usp. Vrkić Dimić, Jasmina. Kompetencije učenika i nastavnika za 21. stoljeće. // Acta Iadertina 10, 1(2013), str. 49-60. URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=280163 (2021-09-25)

⁴ Usp. Sanja Galić: Suvremeno školsko knjižničarstvo. // Život i škola, br. 28 (2/2012.), god. 58., str. 207. – 218.
URL: https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&stype=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=SUVREMENO+%C5%A0KOLSKO+KNJI%C5%BDNI%C4%8CARSTVO+ (2021-09-25)

UDK02⁵ objedinila poveznice za 243 virtualne knjižnice⁶ među kojima su i školske knjižnice Brodsko-posavske županije.

Školski knjižničari Brodsko-posavske županije aktivno su sudjelovali u brojnim edukacijama i *webinarima*, od kojih je većina bila vezana za kolegiji na LMS-u Loomen pod nazivom „Edukacija knjižničara 2020.“ te „Edukacija knjižničara 2020. drugi dio“.⁷

U školskoj godini 2020./2021. u sklopu *Županijskog stručnog vijeća školskih knjižničara Brodsko-posavske županije*, koje se u potpunosti održavalo na mreži, predavanja je pratilo oko 70% školskih knjižničara Brodsko-posavske županije u ukupnom trajanju od 7 sati i 45 minuta.⁸

Posao školskog knjižničara dobio je novu, virtualnu dimenziju, što se odrazilo i na sâm opis posla te raspodjelu istoga. Poslovi školskog knjižničara za vrijeme rada na daljinu obuhvaćali su: administriranje digitalnih učionica škola, izradu virtualnih knjižnica, pružanje podrške kolegama nastavnicima u informiranju i savladavanju digitalnih alata, rješavanje tematskih zahtjeva, izradu digitalnih plakata i materijala, održavanje mrežne stranice škole, izvođenje odgojno-obrazovnog sadržaja u virtualnom okruženju, provedbu kulturno-javne djelatnosti u virtualnom okruženju, objavljivanje vijesti na mrežnoj stranici škole i na društvenim mrežama škole itd.⁹

⁵ UDK02 - repozitorij školskog knjižničarstva Hrvatske mreže školskih knjižničara. URL: http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/UDK_02 (2021-11-10)

⁶ Mesić Muharemi, Nataša; Renić, Zorka; Strija, Josip. Školske knjižnice u virtualnom svijetu. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 64, 1 (2021), str. 303-317. URL: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/847> (2021-09-25)

⁷ Granić, Adela. Izvješće o održanim webinarima stručnih suradnika knjižničara u 2020. godini. URL: http://knjiznicari.skole.hr/ss-azoo?news_hk=5271&news_id=624&mshow=631#mod_news (2021-11-11)

⁸ Šperanda, Vedran. Godišnje izvješće o radu Županijskog stručnog vijeća školskih knjižničara Brodsko-posavske županije u školskoj godini 2020./2021. URL: http://knjiznicari.skole.hr/zsv/bpz?news_hk=5308&news_id=661&mshow=607#mod_news (2021-11-12)

⁹ Webinar Agencije za odgoj i obrazovanje. Poslovi srednjoškolskih knjižničara u doba COVIDA-19, 2020. URL: <https://loomen.carnet.hr/course/view.php?id=13285> (2021-11-11)

Obrazovno istraživanje o utvrđivanju učinkovitosti nastave na daljinu i učenja u srednjim školama Brodsko-posavske županije tijekom pandemije COVID-19, analiza prikupljenih podataka

Metodologija istraživanja

Istraživanje je provedeno u vremenu od 1. do 17. ožujka 2021. godine, a obuhvatilo je nastavnike i stručne suradnike te ravnatelje srednjih škola Brodsko-posavske županije. Upitnik je napravljen u mrežnom obliku, s pomoću Google obrasca.¹⁰ Distribuiran je putem e-pošte školskim knjižničarima srednjih škola Brodsko-posavske županije, koji su ga putem školskih komunikacijskih kanala prosljedili nastavnicima, stručnim suradnicima i ravnateljima.

U obrazovnom istraživanju sudjelovalo je ukupno 168 nastavnika i stručnih suradnika iz 12 srednjih škola Brodsko-posavske županije.

Elektroničke adrese prikupljane su prilikom ispunjavanja anketnog upitnika sa svrhom davanja povratne informacije i rezultata istraživanja ispitanicima, uz napomenu da će se rezultati koristiti isključivo u znanstvene svrhe.

Upitnik je sadržajno podijeljen u 5 cjelina, a ukupno sadrži 25 pitanja, 24 pitanja zatvorenog tipa i jedno pitanje otvorenog tipa. Podaci anketnog upitnika obrađeni su programskom potporom Google obrasca.

Kao glavna metoda istraživanja korištena je metoda anketiranja¹¹ jer je s pomoću mrežnog anketnog upitnika jednostavno prikupiti te napraviti analizu podataka od raznolikog uzorka.

Cilj i svrha istraživanja

Cilj istraživanja bio je utvrditi učinkovitost i kvalitetu izvođenja nastave na daljinu tijekom pandemije COVID-19 u srednjim školama Brodsko-posavske županije iz perspektive nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja. U fokus istraživanja stavljeni su elementi upravljanja vremenom, uvjeti rada i zadovoljstvo nastavnika i učenika prilikom

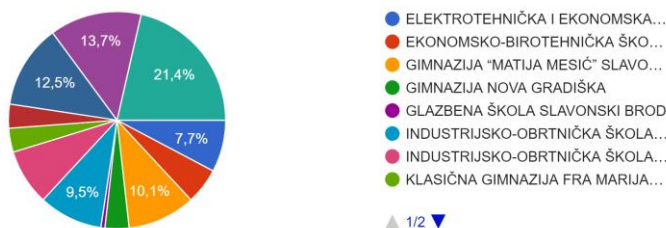
¹⁰ Obrazovno istraživanje o utvrđivanju učinkovitosti nastave na daljinu i učenja u srednjim školama Brodsko-posavske županije tijekom pandemije COVID-19 – perspektiva nastavnika. URL: <https://forms.gle/By7HqYB1ZHotpsjV9> (2021-10-7)

¹¹ Zelenika, Ratko. Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela. Rijeka : Ekonomski fakultet u Rijeci, 2000. str. 366-375.

izvođenja nastave na daljinu, vrednovanje učeničkih postignuća kao jedan od važnih dijelova nastavnog procesa te razina podrške koja je pružena od strane školskih knjižnica. Svrha istraživanja jest dobivene rezultate koristiti za razvoj mrežnog okruženja za učenje unutar ustanova, daljnje unapređenje odgojno-obrazovnog procesa te razvoja programa podrške školskih knjižnica.

Rezultati istraživanja i interpretacija

Žaposlen/a sam u školi:
168 odgovora

Grafikon 1. Radno mjesto ispitanika

Prvi dio upitnika sačinjavala su pitanja vezana za strukturu ispitanika. Iz Grafikona 1 vidljivo je da je prikupljen najveći broj odgovora, 36 (21,4%), iz Tehničke škole Slavonski Brod nakon čega slijede 23 odgovora (13,7%) iz Srednje škole "Matije Antuna Reljkovića" Slavonski Brod.

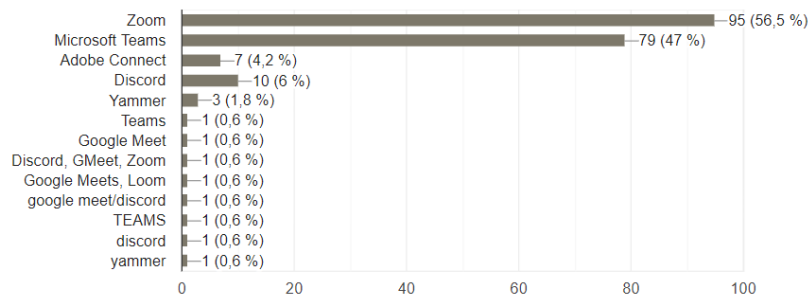
Anketni upitnik ispunilo je 128 pripadnica ženskog spola i 40 pripadnika muškog spola. U najvećem postotku (45,2%) ispitanici su se izjasnili kao nastavnici društveno-humanističke skupine predmeta, dok se 61 ispitanik (36,3%) izjasnio kao nastavnik strukovne skupine predmeta. Najveći broj ispitanika, njih 38 (22,6%), ima između 5 i 10 godina radnog iskustva u školi.

Drugi dio upitnika sačinjavala su pitanja vezana za izvođenje nastave na daljinu, odnosno korištenje digitalnih alata, aplikacija, težinu izvođenja nastave na daljinu i sl.

Prilikom izvođenja nastave na daljinu 54,2% nastavnika koristilo se kombinacijom objave sadržaja i zadataka u provedbi nastave na daljinu na nekoj od platformi, npr. Google učionica te organizacijom nastave putem *online* sastanaka, npr. Zoom.

Za online sastanke koristio/la sam aplikaciju:

168 odgovora

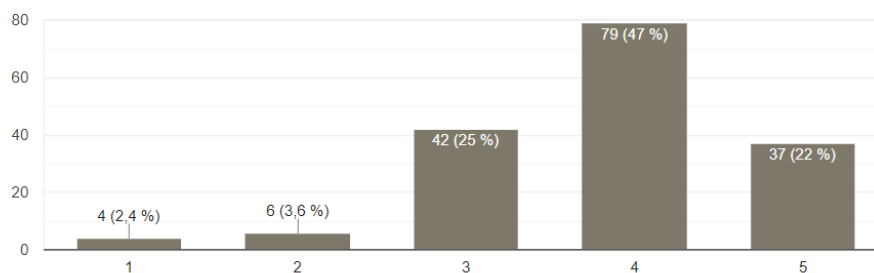

Grafikon 2. Upotreba aplikacija za online sastanke prilikom izvođenja nastave na daljinu

Iz Grafikona 2. vidljivi su odgovori 95 ispitanika koji su za *online* sastanke koristili aplikaciju Zoom, nakon čega slijedi korištenje Microsoft Teams-a, 79 ispitanika, dok je Discord aplikaciju za *online* sastanke u izvođenju nastave koristilo 11 ispitanika. Možemo zaključiti da su ispitanici koristili platforme koje su bile dogovorene na razini ustanove.

Procijenite težinu izvođenja nastave na daljinu

168 odgovora

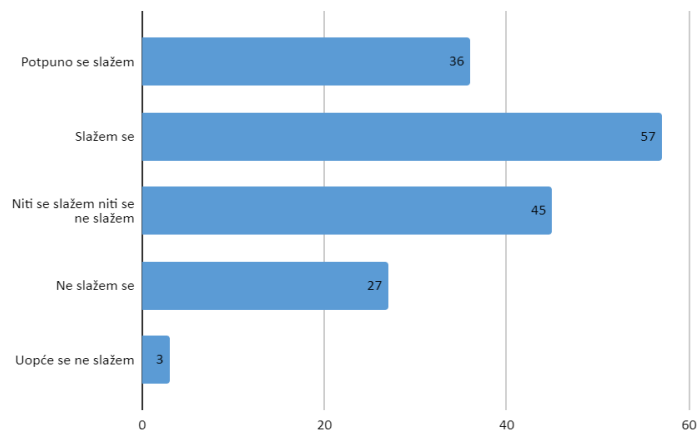

Grafikon 3. Stavovi ispitanika o težini izvođenja nastave na daljinu

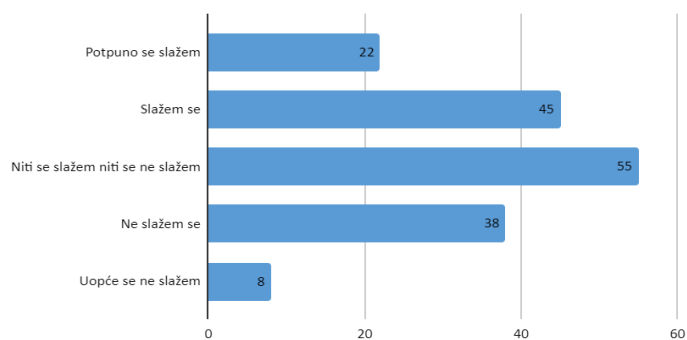
47% ispitanika na ponuđenoj je skali, kako je vidljivo iz Grafikona 3., procijenilo težinu izvođenja nastave na daljinu kao iznimno zahtjevnu dok se mali broj ispitanika 2.4% smatra da izvođenje nastave na daljinu uopće nije zahtjevno.

Ovakve pokazatelje možemo izravno povezati sa sljedećim pitanjem vezanim uz stavovima ispitanika vidljivima u Grafikonu 4.

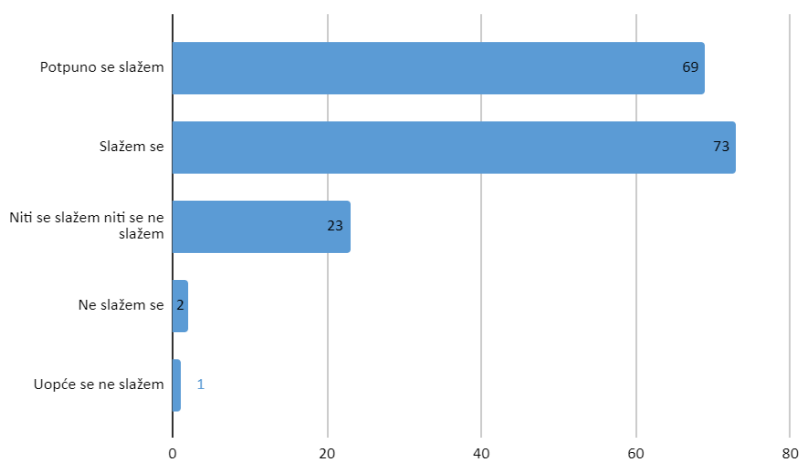
Imao/la sam dovoljno informatičkih vještina za izvođenje nastave na daljinu prije ožujka 2020.

Redovito sam koristio/la digitalne alate prije nastave na daljinu

Nastava na daljinu zahtijeva više vremena kako bi se postigli ishodi učenja

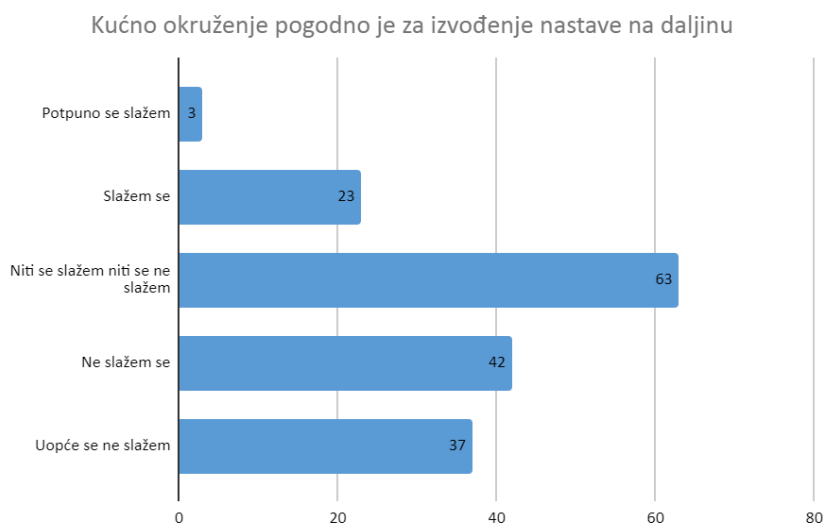

Grafikon 4. Stavovi ispitanika o informatičkim vještinama, korištenju digitalnih alata, nastavi na daljinu u kućnom okruženju, motiviranosti učenika te ishodima učenja

Veliki dio ispitanika, njih 93, slaže se ili se u potpunosti slaže kako su imali dovoljno informatičkih vještina za izvođenje nastave na daljinu, a isto se tako veliki udio izjasnio da su i prije koristili digitalne alate i da su isti jednostavni za upotrebu. Također se veliki broj ispitanika, njih 73, izjasnio kako nastava na daljinu zahtijeva više vremena kako bi se postigli ishodi učenja.

Iz navedenog (Grafikoni 3. i 4.) možemo zaključiti da su se nastavnici, bezobzira na svoju prethodnu informatičku pismenost, ipak susretali s poteškoćama prilikom izvođenja nastave na daljinu.

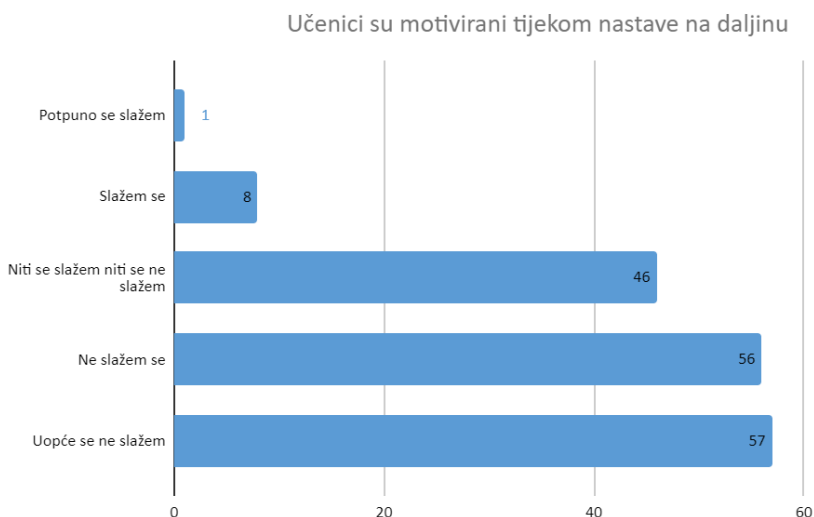
Pitanje koje se često spominjalo, kako u medijima, tako i u neformalnim razgovorima odgojno-obrazovnih djelatnika, vezano je za izvođenje nastave u kućnom okruženju.

Grafikon 5. Izvođenje nastave u kućnom okruženju

23 ispitanika odgovorilo je kako je takvo okruženje pogodno za izvođenje nastave na daljinu, dok su 63 ispitanika ostala neutralna po tome pitanju. Samo su se 3 ispitanika potpuno složila u tome kako je kućno okruženje pogodno za izvođenje nastave na daljinu.

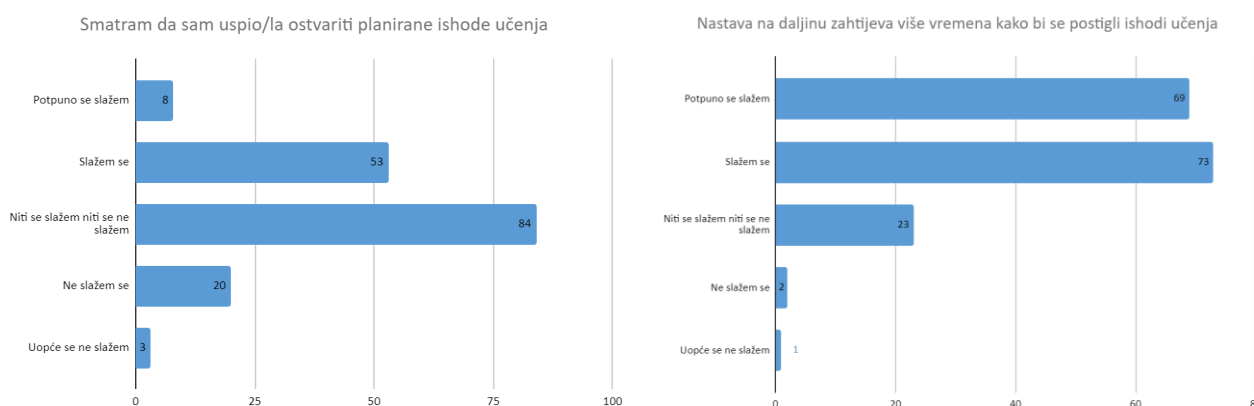
Da su učenici motivirani tijekom izvođenja nastave na daljinu, misli samo 9 ispitanika, dok veliki postotak ispitanika 94,6%, smatra kako učenici nisu motivirani tijekom nastave na daljinu, iz čega se može zaključiti kako i učenici i nastavnici preferiraju izravne oblike rada u kojima je lakše postići motiviranost za rad.

Grafikon 6. Motiviranost učenika tijekom nastave na daljinu

Na pitanje o ostvarenosti planiranih ishoda učenja samo je 8 ispitanika odgovorilo da se u potpunosti slažu s navedenom tvrdnjom, dok su se 84 ispitanika izjasnila da se niti slažu niti ne slažu s navedenom tvrdnjom.

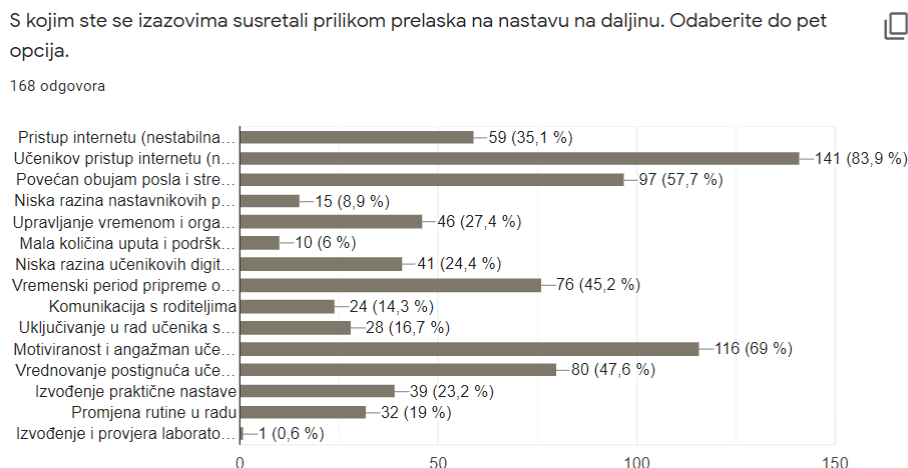
142 ispitanika u potpunosti se slažu, odnosno slažu se da je za planirane ishode učenja u provedbi nastave na daljinu potrebno više vremena.

Grafikon 7. Ostvarenost planiranih ishoda učenja i vremenu potrebnom za ostvarenje ishoda učenja

Iz odgovora možemo zaključiti da su ishodi učenja, odnosno kompetencije koje je učenik stekao učenjem i dokazao nakon postupka učenja (Divjak 2017), teže ostvarivi u izvođenju nastave na daljinu te da je za planirane ishode učenja potrebno više vremena, nego u redovnoj nastavi.

U pitanju o izazovima s kojim su se nastavnici susretali prilikom prelaska na nastavu na daljinu, ispitanici su imali mogućnost označiti pet opcija.

Grafikon 8. Izazovi prilikom izvođenja nastave na daljinu

83,9% ispitanika označilo je kako je učenikov pristup internetu najčešći izazov s kojim su se susretali, nakon čega slijedi 69% odgovora ispitanika koji smatraju da su motiviranost i angažman učenika prvi sljedeći izazov. Svakako nije zanemarivo da je 57,7% označilo povećan obujam posla i stresa zbog rada kod kuće kao treći izazov s kojim se susreću. Rezultati upućuju da se glavni problemi mogu ukloniti s pravovaljanom infrastrukturom i primjenom različitih metoda rada u organizaciji nastavnog procesa kao što je npr. projektna nastava koja je usmjerena na učenika i potkrijepljena je samostalnim učeničkim istraživačkim djelovanjem.¹²

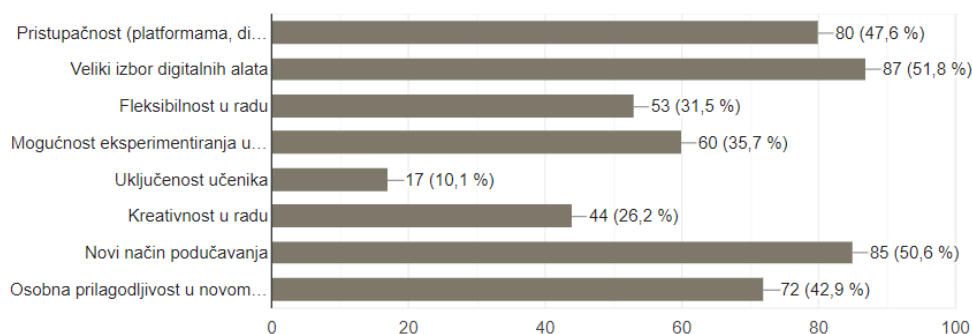
Nastava na daljinu donijela je nova pozitivna iskustva za nastavnike. Stoga su nastavnici upitani da izraze svoje stavove upravo o tome dijelu rada na daljinu.

Ispitanici su u velikom postotku (51,8%) prepoznali veliki izbor digitalnih alata kao nešto što ih je najviše ugodno iznenadilo u izvođenju nastave na daljinu, kao i nove načine poučavanja (50,6%). Uključenost učenika označen je kao najmanje pozitivna opcija (10,1%), što je u skladu s prethodnim odgovorima ispitanika (Grafikon 9.).

¹² Matijević, Milan ; Radovanović, Diana. Nastava usmjerena na učenika. Zagreb : Školske novine, 2011.str. 153-185.

Što Vas je kao nastavnika ugodno iznenadilo u provođenju nastave na daljinu?

168 odgovora

Grafikon 9. Stavovi nastavnika o pozitivnim stranama provođenja nastave na daljinu

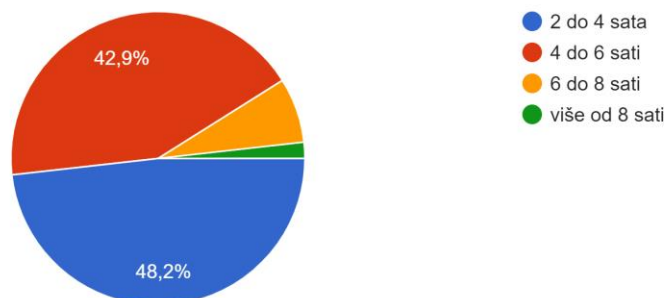
Osobna prilagodljivost u novom obliku poučavanja kod velikog broja ispitanika (42,9%) govori o tome koliko su nastavnici spremni prihvatiti nove izazove u odgojno-obrazovnom radu.

Na pitanje planiraju li nastaviti koristiti naučene digitalne alate, 97% ispitanika odgovorilo je da će u svome radu nastaviti koristiti iste što ukazuje na otvorenost nastavnika u stjecanju novih znanja i vještina, a sve sa svrhom obogaćivanja iskustava poučavanja i učenja.

Treća cjelina pitanja bavi se ispitivanjem stavova ispitanika vezanih za upravljanje vremenom prilikom izvođenja nastave na daljinu.

Koliko Vam je vremena dnevno bilo potrebno za pripremu nastave na daljinu?

168 odgovora

Grafikon 10. Vrijeme potrebno za pripremu nastave na daljinu

81 (48,2%) ispitanik izjasnio se da su dnevno utrošili 2 do 4 sata za pripremu nastave na daljinu dok se 72 (42,9%) ispitanika izjasnilo da im je bilo potrebno 4 do 6 sati.

Samo 3 (1,8%) ispitanika izjasnili su se da im je za pripremu bilo potrebno više od 8 sati. Iz odgovora možemo zaključiti da je vrijeme pripreme izravno povezano s razinom informatičkim vještinama i korištenjem digitalnih alata prije prelaska na nastavu na daljinu.

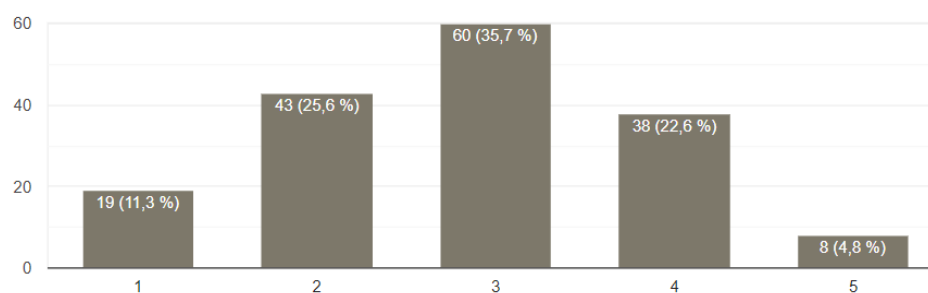
Ovakvi odgovori ispitanika mogu se povezati i sa sljedećim pitanjem vezanim za vrijeme koje je potrebno za pregledavanje učeničkih uradaka, zadataka i povratnu informaciju gdje se 41,7% ispitanika izjasnilo se da im je za taj dio rada bilo potrebno 2 do 4 sata dok se 38,7% izjasnilo da im je potrebno 4 do 6 sati.

Rezultati upućuju na činjenicu da je nastavnicima potrebno znatno više vremena za pripremu kao i pregledavanje učeničkih uradaka što upućuje na slabije vještine osobnog upravljanja vremena te razinom korištenja digitalnih alata.

Iz Grafikona 11. vidljivo je kako su ispitanici, na linearnom mjerilu (1 – iznimno teško, 5 – iznimno uspješno), procijenili da ravnoteža između poslovnog i privatnog života prilikom izvođenja nastave na daljinu predstavlja problem za 62 ispitanika, što se može povezati sa slabijom organizacije vremena te radom koji je izlazio iz okvira radnog vremena kao i cjelodnevne dostupnosti učenicima. Samo 8 ispitanika označilo je da su iznimno uspješno održali ravnotežu između poslovnog i privatnog života u ovakvom obliku rada.

Kako ste održavali ravnotežu između poslovnog i privatnog života prilikom izvođenja nastave na daljinu?

168 odgovora

Grafikon 11. Procjena ispitanika o održavanju ravnoteže između privatnog i poslovnog života prilikom izvođenja nastava na daljinu

Četvrta cjelina upitnika vezana je za vrednovanje učeničkih postignuća kao jednog od najosjetljivijih područja rada nastavnika.

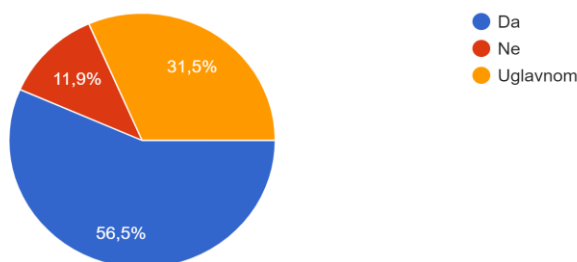
U Smjernicama za vrednovanje procesa učenja i ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju iz 2019. naglasak je stavljen na upravo taj aspekt donošenja važnih odluka za učenike na temelju rezultata vrednovanja uz korištenje objektivnim informacijama o učenju kao i učeničkim postignućima.¹³

U vrednovanju učeničkih postignuća i napredovanja, prilikom izvođenja nastave na daljinu nastavnici su, kao najčešći oblik vrednovanja, koristili vrednovanje za učenje (50,6%) koje se odvija tijekom učenja i poučavanja, nakon čega slijedi vrednovanje naučenog (43,5%) te vrednovanje kao učenje (41,7%) koje podrazumijeva aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja uz podršku učitelja.¹⁴

U skladu s prethodnim odgovorima vezanim za korištenje digitalnih alata 56,5% ispitanika (Grafikon 12.) koristilo se istima u procesu vrednovanja postignuća i bilježenju napredovanja učenika.

U vrednovanju učeničkih postignuća i napredovanja koristio/la sam interaktivne testove, ankete, kvizove i zadatke i sl.

168 odgovora

Grafikon 12. Korištenje digitalnih alata u vrednovanju učeničkih postignuća

Iz rezultata je vidljivo da je vrednovanje kao učenje, bezobzira na visok postotak korištenja digitalnih alata bilo najteže ostvariti, što je u izravnoj vezi s razinom motiviranosti učenika.

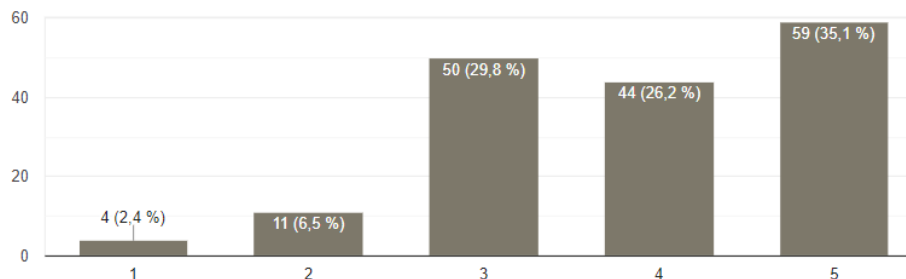
¹³ Usp. Republika Hrvatska Ministarstvo znanosti i obrazovanja: Smjernice za vrednovanje procesa i ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju. URL: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/smjernice/540> (2021-06-07)

¹⁴ Isto.

Jedno od ključnih i često postavljenih pitanja u neformalnim razgovorima odgojno-obrazovnih djelatnika svakako je bila i razina prepisivanja.

Procijenite razinu prepisivanja prilikom vrednovanja ishoda učenja

168 odgovora

Grafikon 13. Procjena razine prepisivanja

S ovom problematikom nastavnici se susreću i u redovnom radu u razredu, a posebno je istaknuto, kako je vidljivo iz Grafikona 13., u izvođenju nastave na daljinu.

Pitanje je postavljeno u obliku linearnog mjerila u rasponu 1 do 5, pri čemu 1 označava razinu „uopće se nije prepisivalo“ dok 5 označava razinu „Razina prepisivanja je velika“.

Veći dio ispitanika svoje odgovore zabilježio je na mjerilu od 3 do 5, dok je 35,1% procijenilo razinu prepisivanja kao veliku, iz čega zaključujemo da se nedopuštene radnje poput prepisivanja mogu bolje kontrolirati u razredu jer nastava na daljinu omogućava napredniju upotrebu tehnologije, a što otvara prostor za ovakve radnje učenika.

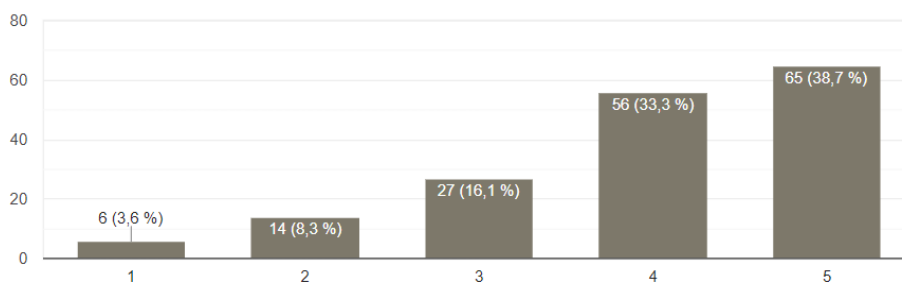
Petom cjelinom anketnog upitnika željela se istražiti razina podrške prilikom izvođenja nastave na daljinu s naglaskom na usluge školske knjižnice.

Velika većina ispitanika mišljenja je da su radne kolege bili od iznimne pomoći prilikom izvođenja nastave na daljinu. Pomoć radnih kolega procijenili su s 4 (33,3%) i 5 (38,7%) na linearnom mjerilu .

Na pitanje o podršci školske knjižnice prilikom izvođenja nastave na daljinu veliki broj ispitanika, njih 111 (66,1%) izjasnilo se da im je knjižnica pružila potrebnu podršku, dok su se 42 (25%) ispitanika izjasnila da ista to nije učinila.

Koliko ste se mogli osloniti na pomoć radnih kolega prilikom provođenja nastave na daljinu?

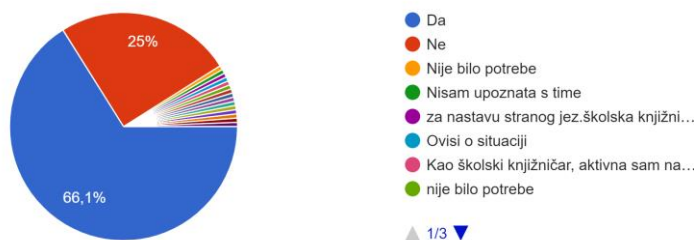
168 odgovora

Grafikon 14. Podrška radnih kolega prilikom provođenja nastave na daljinu

Školska knjižnica je pružila podršku prilikom izvođenja nastave na daljinu.

168 odgovora

Grafikon 15. Podrška školske knjižnice prilikom izvođenja nastave na daljinu

Iz ostalih pojedinačnih odgovora vidljivo je da 15 ispitanika (8,9%) smatra da za podrškom nisu imali potrebu ili nisu upoznati s tom mogućnošću.

Ovakve rezultate možemo povezati općenito s potrebama ispitanika za korištenjem uslugama školske knjižnice i u redovnom radu te podrškom koju ona pruža u odgojno-obrazovnom procesu i cjeloživotnom učenju. Ukoliko je takva podrška izostala u redovnom radu, ne može se očekivati da će se potreba za istom dogoditi u procesu rada na daljinu.

Ispitanici koji su na prethodno pitanje odgovorili s „Da“, iduće pitanje vezano uz zadovoljstvo podrškom školske knjižnice, pri vrhu linearnog mjerila, 76,6% ispitanika, ocijenilo je da su zadovoljni odnosno potpuno zadovoljni podrškom, dok je ocjene pri dnu linearnog mjerila zabilježilo 23,3% ispitanika.

Rezultati upućuju na činjenicu da je školska knjižnica svojim uslugama bila dostupna nastavnicima te da je podrška primjereno pružena onima koji su je zatražili.

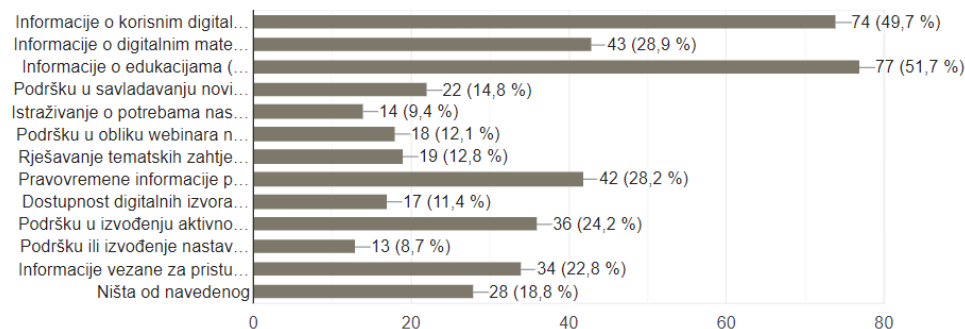
U idućem pitanju ispitanicima je ponuđen dio usluga školskih knjižnica te su mogli označiti sve s kojima su se susretali prilikom izvođenja nastave na daljinu.¹⁵

Većina ispitanika (51,7%) označava informacije o edukacijama kao najčešće koje su primali od školskih knjižnica te informacije o digitalnim alatima (49,7%).

28,2% ispitanika smatra da su informacije primali pravovremeno putem odabranih komunikacijskih alata ustanova u kojima rade. Podršku za korištenju digitalnih alata dobilo je 14,8% ispitanika dok je za 12,1% ispitanika pružena podrška na tražene teme u obliku *webinara*.

Označite usluge koje Vam je osigurala školska knjižnica za vrijeme izvođenja nastave na daljinu.

149 odgovora

Grafikon 16. Korištenje usluga školske knjižnice za vrijeme izvođenja nastave na daljinu

Podršku u izvođenju aktivnosti kulturno-javne djelatnosti od strane školske knjižnice dobilo je 24,2 % ispitanika, dok je informacije o pristupu lektirnim djelima u digitalnom obliku primilo 22,8% ispitanika. 18,8% ispitanika nije moglo navesti ništa od navedenog kao oblik podrške školske knjižnice.

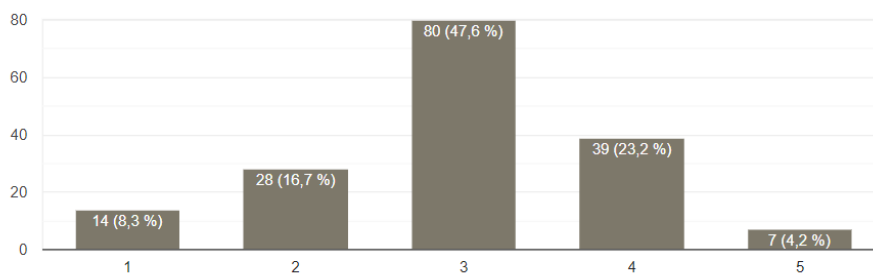
Može se zaključiti da su ispitanici u većem broju upoznati s uslugama školske knjižnice za vrijeme izvođenja nastave na daljinu te su neke od usluga aktivno koristili. Odgovorom na posljednje pitanje ispitanici su na linearnom mjerilu mogli procijeniti svoje općenito zadovoljstvo nastavom na daljinu (1- Uopće nisam zadovoljan/na, 5- U potpunosti sam zadovoljan/na).

¹⁵ Usp. Mesić Muharemi, Nataša. Nav. dj., str. 303-317.

URL: https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&stype=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=%C5%A0kolske+knji%C5%BEnice+u+virtualnom+svijetu (2021-09-25)

Ocijenite svoje općenito zadovoljstvo nastavom na daljinu

168 odgovora

Grafikon 17. Zadovoljstvo nastavom na daljinu

Iz Grafikona 17. vidljiv je odabir srednje ocjene zadovoljstva nastavom na daljinu kao izbor većine (47,6%) ispitanika. 8,3% ispitanika uopće nisu zadovoljni nastavom na daljinu, dok je samo 4,2% ispitanika ocijenio potpuno zadovoljstvo nastavom na daljinu.

Posljednje pitanje u upitniku jest pitanje otvorenog tipa. S obzirom da ono nije bilo obvezno, od ukupnog broja ispitanika, njih 50 ponudilo je odgovor. Ispitanici su zabilježili svoje komentare o temi anketnog upitnika te se dotaknuli brojnih pitanja na koje tek trebamo, svatko za sebe ili sustavno, pronaći odgovor. U nastavku su izdvojeni oni zanimljivi i korisni za ovaj rad.

Iz odgovora se može zaključiti kako veći dio ispitanika smatra da nastava na daljinu iziskuje veliki angažman nastavnika, dok su motivacija i postignuća učenika lošija u odnosu na izvođenje nastave uživo. Također, većina napominje kako su imali podršku u radu te su savladali digitalne alate koje će koristiti u budućnosti.

Zabilježeni su odgovori ispitanika koji smatraju temu ovoga istraživanja *aktualnom i korisnom refleksijom o nastavi na daljinu* te im *na neki način pomaže i kod vlastite analize rada*.

Kao poteškoće u izvođenju nastave na daljinu, s obzirom na specifičnosti strukovnih predmeta koje predaju, nastavnici su izdvojili: *Smatram da je većina nastavnika i veliki dio učenika uložilo puno truda u online nastavu, ali ostvarenost ishoda učenja svejedno je znatno niža, nego u "normalnoj" nastavi u učionici. Uzrok tome djelomično može biti da nismo obučeni za metodiku nastave na daljinu, ali dio nastave, mislim prvenstveno na praktičnu nastavu, radioničke i laboratorijske vježbe, jednostavno nije moguće odraditi online na istoj razini na kojoj se radi uživo. Neke se stvari jednostavno ne mogu simulirati.*

Dio ispitanika smatra kako je *nastava uživo najbolji oblik nastave, a nastava na daljinu može biti jednako dobra nastavniku koji je organiziran i posvećen ostvarenju ishoda te učenicima koji su motivirani i organizirani. Nastava na daljinu u početku me oduševila, ali je vrlo zamorna na duge staze i ne pruža osjećaj zadovoljstva kao neposredni kontakt s učenicima u razredu.*

Drugi pak smatraju kako je prilikom izvođenja nastave na daljinu *učenička motivacija ravna nuli, a vrednovanje naučenog nevjerodostojno pa je to nastava bačena u vjetar.*

Ispitanici skloni promišljanju o problemima i rješenjima u novonastaloj situaciji zabilježili su da *kada bismo iskreno progovorili o dobrim i lošim stranama ovakvog izvođenja nastave svi bismo imali više koristi i mogućnosti napretka kao i mišljenje da bi za učinkovitiju nastavu na daljinu trebao pristup nastavnika i učenika biti potpuno drugačiji u odnosu na nastavu u učionici.*

Smatraju kako je *možda prebacivanje fizičke nastave u digitalni oblik prošlo dosta uspješno, no mišljenja su da nije takav slučaj i sa „softverom“ (navike, shvaćanja, mentalitet svih sudionika nastavnog procesa). Također, heterogenost uređaja/platformi (Android/iOS vs laptop/stolna računala) problem je u pojedinom predmetima.*

Većina izraženih mišljenja i stavova može se sažeti u odgovor jednog ispitanika koji smatra da *se većina nastavnika dobro snalazila u novonastalim prilikama. No, dok smo učili usput i pokušavali pronaći najbolju metodu, izgubili smo motivaciju i suradnju učenika. Učenici nisu ozbiljno shvatili ovakav oblik rada. Pozitivno je to što smo savladali brojne digitalne vještine.*

Rasprava

Visoka brojka ispitanika potvrđuje početno očekivanje obrazovnog istraživanja o težini izvođenja nastave na daljinu, koju su ispitanici procijenili kao zahtjevnu (47%), odnosno iznimno zahtjevnu (22%). Mali broj ispitanika smatra da izvođenje nastave na daljinu uopće nije zahtjevno (2.4%). Takvi rezultati upućuju na činjenicu da se velika većina nastavnika susretala s izazovima u kreiranju nastavnog sadržaja, kao i korištenja digitalnih alata. Veliki rast digitalnih alata primijećen je i prije vremena nastave na daljinu, ali se samo mali dio nastavnika koristio istima. Ipak, rezultati istraživanja upućuju na pozitivnu reakciju obrazovnog sektora na novonastale promjene, kao i na

činjenicu da će znatan broj ispitanika (41,2%) nastaviti koristiti naučene digitalne alate u budućem radu.

U okviru dobivenih rezultata nemoguće je ostati ravnodušan prema činjenici da su nastavnici ugodno iznenađeni mogućnostima koje pruža ovakav oblik rada, kao i novim načinima poučavanja, fleksibilnosti u radu, velikom izboru digitalnih alata te osobnoj prilagodljivosti u novom obliku poučavanja.

Najveće poteškoće izražene su u područjima motiviranosti učenika i vrednovanju ishoda učenja, gdje veliki postotak ispitanika (94,6%) smatra kako učenici nisu motivirani tijekom nastave na daljinu. Motivacija za učenje složeno je pitanje kod kojeg je presudno, prije svega, znati sposobnosti učenika. Jedan od glavnih uzroka nemotiviranosti za učenje jest taj što učenici ne vide korist onoga što uče. Pri izvođenju nastave na daljinu taj se problem dodatno naglasio. Nastavnici su prepoznali koliko je u njihovom zvanju važno kontinuirano raditi na vlastitim kompetencijama (emocionalnim, komunikacijskim, pedagoškim i sl.) kako bi odgovorili na potrebe učenika 21. stoljeća. Važno je znati da nastavnik u tome području može imati veliki utjecaj.

Vrednovanje učeničkih postignuća također je predstavljalo veliki izazov za sve nastavnike s obzirom da su uočene nedopuštene radnje, poput prepisivanja, nastavom na daljinu dobile novu dimenziju. Čak 35,1% nastavnika procjenjuje razinu prepisivanja kao iznimno veliku. Ipak, i te negativne strane mnoge su nastavnike potaknule na mogućnosti korištenja novih metoda rada poput projektne nastave ili iskustvenog učenja koje smanjuju mogućnost nedopuštenih radnji jer zahtijevaju aktivan angažman učenika, a što u konačnici omogućava nastavniku istraživanje novih procesa ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda.

Iz rezultata je istraživanja također vidljivo da je nastavnicima potrebna dodatna podrška u pripremi materijala za nastavu na daljinu te savjetovanje o tome, na koji način upravljati vremenom kako bi se smanjila razina stresa i sačuvalo mentalno zdravlje. S obzirom da mnoge škole nemaju primjerenu stručnu službu koja bi se brinula i o tom, iznimno važnom aspektu rada, ostaje otvoreno pitanje kako će škole i sustav općenito, upravljati izazovima koji su pred nama?

Jedan oblik podrške u radu svakako može pružiti školska knjižnica. Rezultati istraživanja pokazali su se i kao smjernica školskim knjižnicama na koji način organizirati aktivnosti podrške u daljnjem radu koji uključuje sve aspekte izvođenja nastave na

daljinu. Znatan dio ispitanika (25%) školsku knjižnicu nije prepoznao kao pružatelja podrške u izvođenju nastave na daljinu. Iz rezultata je vidljivo da školske knjižnice trebaju dodatno raditi, prije svega, na vidljivosti usluga, a sve s ciljem informiranja korisnika o širokom spektru usluga i podrške koje ista može pružiti.

Nije nevažno izdvojiti ni problematiku koja se nametnula nakon što su analizirani odgovori na pitanje otvorenog tipa. Specifičnost određenih predmeta kao što su TZK-a ili izvođenje vježbi u strukovnim školama, pokazali su se kao dodatni izazovi za cijeli sustav. Mnogi su ispitanici izrazili zadovoljstvo izvođenjem nastave na daljinu, ali izražavaju zabrinutost dugoročnog provođenja iste kao i ostvarenost ishoda učenja.

Zaključak

Suočeni s novim izazovima i vještinama koje je bilo potrebno savladati, nastavnici srednjih škola Brodsko-posavske županije nastavu na daljinu uspješno su proveli i ocijenili srednjom ocjenom, dobar.

Svjesni poteškoća i izazova koji su se pojavili u provedbi, a isto tako i potrebe za napretkom i prilagodbi potrebama generacije Z, uočene su brojne prednosti koje će se nastaviti primjenjivati i u budućnosti.

Važno je spomenuti kako je nastava na daljinu uključivala i brojne neizvjesnosti u obliku stalnog iščekivanja povratka u stvarne učionice. Pozitivne strane nastave na daljinu svakako su umrežavanje nastavnika i korištenje različitih digitalnih alata koje će brojni nastavnici nastaviti koristiti u redovnom nastavnom procesu. Takvo razmišljanje upućuje na zaključak kako će se nastava provoditi na moderniji, suvremeniji način, nego što je to možda do sada bio slučaj.

Nastava na daljinu osnažila je i podignula razinu informacijske pismenosti svih uključenih u taj proces, što je vidljivo iz podrške, kako nastavnika međusobno, tako i suradnjom sa školskom knjižnicom. Potrebna je uložiti dodatne napore kako bi se osigurala vidljivost i profiliranje digitalnih usluga školskih knjižnica kao dodane vrijednosti postojećim uslugama.

Svjedočili smo jednoj od najzahtjevnijih i najizazovnijih školskih godina koja nam je ostavila na razmišljanje samovrednovanje osobnog rada, primjenu novonaučenog u vremenu ispred nas, uz nadu, da će se neka nova školska ozračja stvarati u učionicama... onim stvarnim.

Literatura

Granić, Adela. Izvješće o održanim webinarima stručnih suradnika knjižničara u 2020. godini. URL:http://knjiznicari.skole.hr/ss-azoo?news_hk=5271&news_id=624&mshow=631#mod_news (2021-11-11)

Matijević, Milan ; Radovanović, Diana. Nastava usmjerena na učenika. Zagreb : Školske novine, 2011.

Mesić Muharemi, Nataša; Renić, Zorka: Školske knjižnice u virtualnom svijetu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 64, 1(2021), str. 303-317. URL:https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&styp=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=%C5%A0kolske+knji%C5%BEnice+u+virtualnom+svijetu (2021-09-25)

Republika Hrvatska Ministarstvo znanosti i obrazovanja: Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanim s bolesti COVID-19 u pedagoškoj/školskoj godini 2020./2021. URL:<https://mzo.gov.hr/vijesti/modeli-i-preporuke-za-rad-u-uvjetima-povezanim-s-bolesti-covid-19-u-pedagoskoj-skolskoj-godini-2020-2021/3916> (2021-05-31)

Republika Hrvatska Ministarstvo znanosti i obrazovanja: Smjernice za vrednovanje procesa i ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju. URL:<https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/smjernice/540> (2021-06-07)

Sanja Galić: Suvremeno školsko knjižničarstvo. // Život i škola, br. 28 (2/2012.), god. 58., str. 207. – 218. URL:https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&styp=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=SUVREMENO+%C5%A0KOLSKO+KNJI%C5%BDNI%C4%8CARSTVO+ (2021-09-25)

Šperanda, Vedran. Godišnje izvješće o radu Županijskog stručnog vijeća školskih knjižničara Brodsko-posavske županije u školskoj godini 2020./2021.

Vlada RH. Odluka o obustavi izvođenja nastave u visokim učilištima, srednjim i osnovnim školama te redovnog rada ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja i uspostavi nastave na daljinu. URL:<https://vlada.gov.hr/sjednice/212-telefonska-sjednica-vlade-republike-hrvatske/28985> (2021-09-25)

Zelenika, Ratko. Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela. Rijeka : Ekonomski fakultet, 2000.

Webinar Agencije za odgoj i obrazovanje. Poslovi srednjoškolskih knjižničara u doba COVIDA-19, 2020. URL: <https://loomen.carnet.hr/course/view.php?id=13285> (2021-11-11)